

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.04.2014, sp. zn. 33 Cdo 3569/2013, ECLI:CZ:NS:2014:33.CDO.3569.2013.1

Číslo: 58/2015

Právní věta: Advokát může započíst pohledávku z titulu odměny za poskytování právních služeb proti pohledávce klienta z titulu smlouvy o půjčce.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.04.2014

Spisová značka: 33 Cdo 3569/2013

Číslo rozhodnutí: 58

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Započtení pohledávky

Předpisy: čl. 580 obč. zák. ve znění do 31.12.2013
čl. 724 obč. zák. ve znění do 31.12.2013

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O b v o d n í s o u d pro Prahu 6 rozsudkem ze dne 27. 11. 2012 zamítl žalobu o zaplacení částky 1 500 000 Kč s blíže specifikovaným úrokem z prodlení a rozhodl o nákladech řízení. Vzal za prokázané, že dne 30. 9. 1998 uzavřeli účastníci smlouvu o půjčce, na jejímž základě žalobce půjčil žalovanému 1 500 000 Kč. Tuto částku měl žalovaný splácet tak, aby byla vrácena nejpozději do tří let od podpisu listiny označené jako „dohoda o půjčce“. Žalovaný půjčku nevrátil. Podle smlouvy o právní pomoci sepsané dne 7. 4. 1994 mezi žalovaným na straně jedné a žalobcem a MUDr. J. S. jako manžely na straně druhé se žalovaný zavázal poskytovat jim právní a ekonomickou pomoc ve všech záležitostech, zejména pak v záležitostech souvisejících s provozem domu, tj. zpracování návrhů nájemních smluv, zastupování při jednáních s nájemníky, při jednání s Obvodním úřadem pro Prahu 2, případně s dalšími úřady či institucemi, zpracování ročních daňových přiznání a vyřizování všech dalších právních, finančních a provozních záležitostí souvisejících se správou majetku. Podle čl. III. smlouvy se účastníci dohodli na odměně žalovaného podle § 13 odst. 5 vyhlášky č. 270/1990 Sb., o odměnách advokátů a komerčních právníků, ve výši 10 % hrubého ročního příjmu ze spravovaného majetku, která bude splatná v termínu úhrad nájemného s tím, že hotové výdaje budou hrazeny podle odsouhlaseného vyúčtování. Smlouva byla uzavřena na dobu neurčitou a byla vypovězena dne 20. 1. 2004. Podle nájemní smlouvy ze dne 11. 11. 1992 pronajali manželé S. zastoupeni žalovaným shora uvedený dům ČS, a. s., za roční nájemné ve výši 10 161 140 Kč splatné čtvrtletně po 2 540 285 Kč. Smlouva byla uzavřena na dobu 15 let. Dodatkem č. 4 bylo nájemné od roku 1997 stanoveno částkou 16 965 670 Kč ročně. Rozsudkem ze dne 9. 5. 2012 Městský soud v Praze potvrdil rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 25. 5. 2011, jímž byla manželům S. uložena povinnost zaplatit

žalovanému společně a nerozdílně částku 1 696 560 Kč s úrokem z prodlení, představující odměnu podle smlouvy ze dne 7. 4. 1994 za období od 1. 1. 2003 do 31. 12. 2003. Odměnu za rok 1999 žalovaný manželům S. vyúčtoval dne 28. 1. 1999 a dne 9. 7. 1999 pokaždé ve výši 848 283,50 Kč; žalobce neprokázal, že odměnu žalovanému za rok 1999 zaplatil. Podáním ze dne 20. 6. 2005 žalovaný započtl svou pohledávku z titulu odměny proti pohledávce žalobce z titulu nevrácené půjčky. V situaci, kdy pohledávka žalobce se stala splatnou dne 1. 10. 2001 a dílčí pohledávky žalovaného dne 29. 1. 1999 a 10. 7. 1999, zanikly započtením ke dni 1. 10. 2001. Soud prvního stupně neshledal žádné okolnosti, které by mohly svědčit pro závěr, že výkon práva žalovaného, spočívající v uplatnění námitky započtení proti žalované částce, je podle § 3 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013, v rozporu s dobrými mravy a že tedy nepožívá soudní ochranu.

M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 6. 5. 2013 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil; současně rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně. Odmítl argumentaci žalobce založenou na blíže citovaných rozhodnutích Kárné komise České advokátní komory, z nichž žalobce dovozoval, že jednání žalovaného vůči němu jako klientovi bylo nepoctivé, nečestné a neslušné, a jím vznesená námitka započtení odporovala dobrým mravům. Naopak uzavřel, že není důvod zakázat advokátovi započítat jeho pohledávku z titulu odměny proti pohledávce klienta.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce (dále též „dovolatel“) dovolání, které považuje za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2013, máje za to, že dovoláním napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyla dosud vyřešena. Domnívá se, že odvolací soud (a potažmo i soud prvního stupně) přijal nesprávný právní závěr, že žalovaný mohl započítat svou pohledávku z titulu odměny advokáta, kde na straně dlužníků vystupovali manželé S., vůči pohledávce jen jednoho z nich, založené na nevrácené půjčce. Soudy pominuly, že z pohledu § 580 obč. zák. nemohlo jít o vzájemné pohledávky, jestliže u pohledávky z titulu odměny advokáta byly na straně dlužníků dva subjekty (žalobce a jeho manželka MUDr. J. S.), přičemž v případě pohledávky ze smlouvy o půjčce byl věřitelem jen žalobce. Podle dovolatele započtení pohledávky žalovaného založené smlouvou o právní pomoci ze dne 7. 4. 1994 brání § 16 a § 17 zákona č. 86/1995 Sb., o advokacii, a usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníků, kterým se stanoví pravidla profesní etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, konkrétně čl. 4 a čl. 6 odst. 4. Na podporu tohoto závěru cituje z rozhodnutí Kárné komise České advokátní komory, podle něhož „advokát, který nesplní své závazky z půjček, které uzavřel, nejedná čestně, slušně ani poctivě a nesplněním převzatých závazků závažným způsobem snižuje vážnost a důstojnost advokátního stavu“, publikované pod č. 15/2003 ve zvláštním čísle Bulletinu advokacie, dále z rozhodnutí v němž byl vysloven závěr, že „advokát není oprávněn – pokud k tomu klient nedal výslovný souhlas – si z depozita určeného pro jeho klienta započíst svoji pohledávku za poskytnuté právní služby, a to tím méně, jestliže klient její existenci popírá“ (č. 4/2005 Sbírký kárných rozhodnutí ČAK 2004-2005), a z rozhodnutí uveřejněném v Souhrnném věcném rejstříku ke kárným rozhodnutím ČAK 1991-2009, pod č. 7/01, podle něhož „advokát není oprávněn započíst si proti nároku klienta na vydání peněžního depozita svoji palmární pohledávku a tím méně ani pohledávku vůči manželovi klienta.“ Dovolatel prosazuje názor, že není možné, aby advokát podle své libovůle započítával vzájemné pohledávky, které má za svými klienty, zejména v situaci, kdy pohledávka jeho klienta nesouvisí s výkonem advokacie. Žalovaný tím, že řádně a včas nesplatil dluh ze smlouvy o půjčce, porušil nejen povinnosti plynoucí ze závazkového právního vztahu, ale současně povinnosti advokáta, plynoucí z § 16 odst. 2 a § 17 zákona o advokacii. Výkon práva vznést námitku započtení tak odporuje dobrým mravům a neměl by požívat soudní ochrany podle § 3 odst. 1 obč. zák. S tímto odůvodněním navrhl zrušit rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátit k dalšímu řízení, popř. jej změnit tak, že se žalobě vyhovuje.

Žalovaný, maje dovolání za nepřijatelné, je navrhl odmítnout, popř. jako nedůvodné zamítnout.

Nejvyšší soud dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Podle § 236 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srov. čl. II. bod 1. zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II. bod 2. zákona č. 293/2013 Sb.), dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu vázán uplatněným dovolacím důvodem (srovnej § 242 odst. 3, větu první, o. s. ř.); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo která již dovolacím soudem vyřešena byla, ale má být posouzena jinak, a zda je tedy dovolání podle § 237 o. s. ř. přípustné, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

Přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že jsou splněna kritéria přípustnosti dovolání obsažená v tomto ustanovení.

Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud, který jediný je oprávněn tuto přípustnost zkoumat (§ 239 o. s. ř.), dospěje k závěru, že kritéria přípustnosti dovolání uvedená v § 237 o. s. ř. skutečně splněna jsou.

Podle § 241a odst. 2 o. s. ř. je dovolatel povinen v dovolání uvést, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání. Může-li být dovolání přípustné jen podle § 237 o. s. ř., musí dovolatel vymezit, které z tam uvedených hledisek považuje za splněné, přičemž k projednání dovolání nestačí pouhá citace ustanovení § 237 o. s. ř. (či jeho části). Požadavek, aby dovolatel vymezil, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání, znamená, že je povinen uvést, od řešení jaké otázky hmotného nebo procesního práva se odvolací soud a) odchýlil od „ustálené rozhodovací praxe“ dovolacího soudu nebo b) která taková otázka v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo c) která otázka hmotného nebo procesního práva je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, d) popř. která taková právní otázka (již dříve dovolacím soudem vyřešená) má být dovolacím soudem posouzena jinak.

Posuzováno podle obsahu dovolání (§ 41 odst. 2 o. s. ř.) žalovaný shora uvedenému požadavku nedostal výhradou vůči závěru, že jednání žalovaného nedosáhlo intenzity rozporu s dobrými mravy podle § 3 odst. 1 obč. zák.; v dovolání sice líčí důvody, jejichž prostřednictvím zpochybňuje správnost uvedeného právního závěru odvolacího soudu, avšak k otázce předpokladů přípustnosti dovolání nic neuvádí. Není zřejmé, v čem konkrétně spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (viz § 237 a § 241a odst. 2 o. s. ř.), neboť z dovolání pouze vyplývá, že nesouhlasí s tím, jak - jím vymezenou otázku hmotného práva - odvolací soud v dané věci posoudil.

Napadený rozsudek odvolacího soudu však závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která nebyla dosud dovolacím soudem vyřešena, tj. zda věřitel může započítat svou pohledávku z titulu odměny advokáta, kde na straně dlužníků vystupují manželé zavázáni společně a nerozdílně, vůči pohledávce jen jednoho z nich za advokátem z titulu smlouvy o půjčce. Dovolání je pro její řešení přípustné (§ 237 o. s. ř.), není však důvodné.

Nesprávným právním posouzením věci je obecně omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (skutková zjištění), tj. jestliže věc posoudil podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový

stav nesprávně aplikoval.

Podle § 488 obč. zák. závazkovým právním vztahem je právní vztah, ze kterého věřiteli vzniká právo na plnění (pohledávka) od dlužníka a dlužníkovi vzniká povinnost splnit závazek.

Z ustanovení § 580 obč. zák. vyplývá, že mají-li věřitel a dlužník vzájemné pohledávky, jejichž plnění je stejného druhu, zaniknou započtením, pokud se vzájemně kryjí, jestliže některý z účastníků učiní vůči druhému projev směřující k započtení. Zánik nastane okamžikem, kdy se setkaly pohledávky způsobilé k započtení.

Není pochyb o tom, že smlouva o poskytování právní pomoci (služeb), kterou účastníci uzavřeli, je (typově) smlouvou příkazní ve smyslu § 724 a násl. obč. zák.

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, oproti obecné úpravě stanoví jisté modifikace právního vztahu mezi advokátem a klientem (příkazníkem a příkazcem), zejména povinnosti zástupce, odlišnosti vzniku či zániku právního vztahu. Citovaný zákon je ve vztahu k občanskému zákoníku v poměru zvláštní právní úpravy k úpravě obecné; přestože zákon o advokacii užívá označení „smlouva o poskytnutí právních služeb“, nejde z pohledu občanského zákoníku o samostatný smluvní typ, ale – pokud je jejím předmětem zastupování zejména v řízení před soudy a jinými orgány a nejde-li o věc obchodní – podléhá režimu smlouvy příkazní s modifikacemi stanovenými citovaným zákonem (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. [33 Cdo 4121/2007](#)). Nelze přehlédnout, že v souzené věci nebyli klienty advokáta podnikatelé (§ 261 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku), ani účastníci nepodřídili svůj vztah úpravě obchodního zákoníku dohodou podle § 262 obč. zák.

Odměna advokáta (žalovaného), který poskytuje právní služby za úplatu (srov. § 22 odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb.), se řídila smlouvou s klienty (žalobcem a jeho manželkou). Právo na odměnu (a tomu odpovídající povinnost klientů – dlužníků) mu vzniklo v roce 1999 a tento závazek měli manželé S. splnit společně a nerozdílně (srovnej čl. VIII bod 5. zákona č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů, § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák., § 144 obč. zák., § 145 odst. 3 obč. zák., § 511 odst. 1 obč. zák.). Žalovaný (v postavení věřitele) tak byl oprávněn domáhat se dohodnutého plnění po kterémkoliv z manželů (§ 511 odst. 1 obč. zák.). Jestliže není rozumného – natož zákonného – důvodu upřít advokátovi právo na zaplacení smlouvené odměny, není důvod bránit mu v tom, aby uplatněním námítky započtení dosáhl realizace své pohledávky za klienty. Pohledávka žalobce z titulu nevrácené půjčky a pohledávka žalovaného za solidárně zavázanými dlužníky jsou pohledávkami se stejným (peněžním) druhem plnění, vznikly z občanskoprávního vztahu, tzn. že jsou způsobilé k započtení a zákon (žalobcem zmiňovaný § 16 odst. 2 a § 17 zákona o advokacii) ani dohoda účastníků je nevylučuje ze započtení (§ 581 obč. zák.). Žalovaný jednostranně započtl svou pohledávku vůči pohledávce žalobce, a co je podstatné, obě pohledávky jsou vzájemné, neboť jde o dva závazky mezi týmiž subjekty, kdy věřitel jedné pohledávky je zároveň dlužníkem druhé a naopak. Započtení nebrání okolnost, že pohledávku žalovaného měli společně a nerozdílně splnit dva dlužníci a pohledávku jen jednoho z dlužníků měl splnit naopak žalovaný sám. To, že započtením byla konzumována (vyčerpala se) pohledávka jen jednoho z dlužníků, která byla započtena proti jejich společnému dluhu, se projeví při vypořádání jejich spoludlužnického vztahu (§ 511 odst. 3 obč. zák.).

Z toho, co je shora uvedeno, je zřejmé, že dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) nebyl uplatněn důvodně. Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné (§ 243d písm. a/ o. s. ř.), a dovolání žalobce zamítl.